

Incidentele gelden zorgen voor schrijnende situaties

Stop het subsidie-eireus

Schoolleiders maken zich al jaren grote zorgen over het hapsnapbeleid van de overheid en de enorme stroom aan losse subsidies. Nu het onderwijs steeds meer onder druk staat, groeit de wanhoop en wordt de roep om structurele gelden groter en groter. TEKST MANDY PIJL

maken. "Ik kwam uit op maar liefst 32 subsidies. Eentje voor de basisvaardigheden, zij-instromers, onderwijsassistenten die naar de pabo willen, school-sportcoördinatoren, buitenschoolse activiteiten, het groene schoolplein, de gezonde school, ontbijt op school, de zomerschool, de conciërgeregeling, projectgelden en ga zo maar door. En vaak denk ik: Ik begin er niet meer aan.

Voor alle duidelijkheid, met het geld van de regeling *Verbetering basisvaardigheden* zijn we echt blij. Dat gaat om zo'n 3,5 ton voor twee schooljaren. Het werk dat ik heb moeten verzetten voor de aanvraag van die subsidie, staat daarmee in verhouding. Maar dat is niet altijd zo. Per subsidie moet je een aanvraag doen. Soms is dat makkelijk. Soms moet je bij wijze van spreken in honderdvoud allerlei vragen beantwoorden, achteraf verantwoord hoe je het geld hebt besteed en wat de opbrengsten zijn. Als ik alle subsidies

ALS het meezit heeft ook jouw school recht op allerlei subsidies. Maar hoe helpend zijn deze niet-structurele geldstromen nou echt? Een jaar geleden duizelde het Mariska Wubben van alle subsidies die ze voor haar P. Oosterleeschool in de Haagse achterstandswijk Moerwijk kon aanvragen. Ze besloot er een overzicht van te

aanvraag waar de school recht op heeft, dan ben ik daar een dag per week mee bezig. Dat is dus elke week een dag die niet naar het onderwijs gaat.”

Ontzettend gesterkt

Ook Marlous Metz van kindcentrum Christoffel in Tilburg is kritisch op gelden die de overheid in het leven roept om bepaalde problemen in het onderwijs te tackelen. “In principe geldt natuurlijk dat alle middelen welkom zijn. Maar je moet ze aanvragen, verantwoorden, je team en de medezeggenschapsraad meekrijgen met wat je ervan wilt doen en personeel gaan zoeken dat je dankzij die subsidies kunt inzetten. Je kunt ervoor kiezen om dat snel te doen, maar volgens mij werk je dan niet echt aan kwaliteit. Ik wil beleidsrijk kunnen begroten. Ik wil de uitgaven verbinden aan doelen en resultaten en gelden duurzaam inzetten.”

Mariska Wubben schooldirecteur

“Als ik alle subsidies zou aanvragen waar de school recht op heeft, dan ben ik daar elke week een dag mee bezig”

Van de NPO-gelden die in het leven werden geroepen om achterstanden als gevolg van de coronaperiode te kunnen wegwerken, konden vier leerkrachten taal- en rekenexpert worden. Zij volgden een opleiding en werden vanwege hun expertise een halve dag in de week vrijgeroosterd.

Onbetrouwbare geldschiet

In die tijd verzorgen ze nu onder andere studiedagen, maken analyses van het taal- en rekenonderwijs en kijken mee tijdens klassenbezoeken. Die inspanningen hebben effect. Metz ziet de resultaten vooruitgaan. Maar na dit schooljaar is het NPO-budget

op en zijn er geen extra gelden om de inzet van de experts te continueren. “Als ik mijn leerlingen hetzelfde, kwalitatief goede onderwijs wil blijven bieden, moet ik tegen deze leerkrachten zeggen dat ze hetzelfde werk moeten blijven doen, maar dat ze die 0,1 fte die voor dit werk staat, niet meer betaald kunnen krijgen.”

Dat gaat niet alleen ten koste van de leerlingen. “Als je leerkrachten vraagt wat ze willen dat er in het onderwijs verandert, dan vertellen ze dat ze goed onderwijs willen kunnen blijven verzorgen. Dat er ineens geld kwam om dat mogelijk te maken, heeft mijn leerkrachten ontzettend gesterkt. Dat ze straks hetzelfde moeten doen met minder middelen, is niet uit te leggen.”

Welke overheidssubsidies er zijn, is met name het gevolg van hoe de wind waait in politiek Den Haag. Dat

maakt de overheid een onbetrouwbare geldschiet, vindt Ferdinand ter Haar, onderwijsadviseur, voormalig schoolleider en lid van de Ledenraad. “We hebben in Nederland een systeem waarin er om de vier jaar verkiezingen zijn. Dat geeft steeds een ander politiek landschap. Elke keer moeten we maar weer afwachten hoe zich dat laat vertalen in een politieke visie op onderwijs. Wie wordt de minister en wat vindt die belangrijk?”

Van een duurzaam onderwijsbeleid is daardoor nauwelijks sprake, wat volgens Ter Haar tot soms schrijnende situaties leidt. “Voor de subsidie om

“Dat mijn leerkrachten straks hetzelfde moeten doen met minder middelen, is niet uit te leggen”

de basisvaardigheden te verbeteren, schreven ook scholen zich in die het geld niet nodig hadden. Andere scholen, die het geld goed konden gebruiken, grepen ernaast.”

Veel logischer is het, aldus Ter Haar, als het ministerie van Onderwijs en de onderwijsinspectie samenwerken. De inspectie weet immers waar de middelen het hardste nodig zijn. De reden waarom dat niet gebeurt? De privacy-wet verbiedt het ministerie om informatie over scholen in te winnen.”

Leidend bij het toekennen van het geld voor de basisvaardigheden is het

leerlingengewicht van een school. Ook schoolleider Metz vindt dat dat systeem niet deugt. “De populatie van mijn kindcentrum is een afspiegeling van de wijk. De diversiteit is groot. Voor de meeste leerlingen heb ik geen achterstandsgelden nodig, maar voor twintig procent van de kinderen kunnen we die juist heel goed gebruiken. Die spreiding geeft een hoge mate van differentiatie. Maar vanwege het te lage leerlingengewicht moeten onze onderwijsprofessionals het zonder alle achterstandsgelden voor elkaar zien te boksen. Het is topsport om deze kinderen te geven wat ze nodig hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen.”

Marlous Metz directeur kindcentrum

Dit vindt AVS

ZORG VOOR FINANCIËLE DUIDELIJKHEID

“Naast het lerarentekort is het hapsnapbeleid van subsidiestromen één van de grootste problemen waarmee het onderwijs kampt”, stelt Lianne ter Steeg, beleidsadviseur bij AVS en tot voor kort zelf schoolleider. “Bij elk schoolbezoek, bij elk gesprek dat ik met een schoolleider heb, komt dit onderwerp terug. Het zit heel hoog en frustrereert. En terecht. Daarom krijgt de roep om meer structurele gelden ook veel aandacht

binnen het DELTAPLAN dat AVS samen met de lerarenbonden aan de politiek heeft aangeboden. We proberen hierin veel oplossingen aan te dragen om met name het personeelstekort in het onderwijs terug te dringen. Maar ja, je hebt niet ineens 10.000 nieuwe leerkrachten klaarstaan. De politiek kan veel meer en sneller invloed uitoefenen op het omzetten van incidentele gelden naar structurele middelen. Ook dat kan de personeelstekorten verminderen. Als je als directeur weet hoeveel je te besteden hebt en daarvan ook op tijd op de hoogte bent (niet dus pas vlak voor de zomervakantie), dan geeft dat rust.

Je kunt weloverwegen keuzes maken als het op de formatie aankomt, hoe je stuurt op onderwijskwaliteit en wat je kan doen om de werkdruk van je team te verminderen. Schoolleiders zitten niet altijd te springen om meer geld, maar wel om meer financiële duidelijkheid. Eind 2023 hebben we het DELTAPLAN aangeboden en het is nu afwachten of (en hoe) de politiek dit gaat oppakken. Laat de politiek dit liggen? Dan ben ik het met schoolleider Marjo Dethmers eens, dan moeten we als directeuren een duidelijke lijn trekken: tot hier en niet verder. En wat mij betreft is staken dan zeker een optie.”

Metz vindt dan ook dat het spreidingsgetal, dat de mate van differentiatie aangeeft, moet worden meegenomen in het toekennen van bepaalde subsidies. Dat dit nu niet gebeurt, maakt het voor haar extra pijnlijk

school en de Sjaloomschool in Katwijk. Ook hij heeft met NPO-gelden een taal- en rekenspecialist op beide scholen kunnen aanstellen. Maar alleen op de school die in aanmerking kwam voor de regeling om de basisvaardigheden te

Ferdinand ter Haar AVS Ledenraad

“Wie wordt de minister en wat vindt die belangrijk?”

om straks tegen haar specialisten en team te moeten zeggen dat ze moeten stoppen met het werk dat sommige kinderen zo hard nodig hebben. “Ander geld krijgen we niet. En de ondersteuningsbudgetten voor passend onderwijs worden ook steeds minder, terwijl de uitdagingen alleen maar groter worden.”

Perverse prikkel

De incidentele middelen die de overheid beschikbaar stelt, zijn een perverse prikkel, vindt Jan-Willem van der Vijver, directeur van de Groen van Prinsterer-

verbeteren, kan die inzet worden voortgezet. “Vanwege het incidentele karakter van de subsidies in combinatie met de personeelstekorten hebben we er op de lange termijn weinig aan. We plakken pleisters. Dat genereert perverse prikkels: je bent als schoolleider bijvoorbeeld genoodzaakt om zzp'ers aan te trekken. Zodra de gelden stoppen, heb je aan hen verder geen arbeidsrechtelijke verplichtingen. Maar zzp'ers zijn duurder en hun inzet is zeker niet duurzaam. Ik wil met mijn personeel én leerlingen structureel aan de school bouwen. Op deze manier is dat nauwelijks mogelijk.”

Volgens hem is er een enorme discrepantie tussen de dagelijkse onderwijspraktijk en de beleidstafel in Den Haag. “In de praktijk zijn we aan het overleven. We zijn elke dag bezig om ervoor te zorgen dat de klassen bemenst zijn en dat de kwaliteit van onderwijs gewaarborgd wordt, wat soms al niet te doen is. Vanuit Den Haag hoor je alleen maar dat het niveau omhoog moet, dat het onderwijs inclusiever moet, dat de basisvaardigheden omhoog moeten. Vaak denk ik: Kom nou gewoon eens kijken en zie hoe een leerkracht worstelt met de gedragsproblemen van deze tijd, met de individuele wensen van 25 tot 30 verschillende kinderen en hun ouders die op afstand meekijken. Kijken zij in Den Haag en wij in het onderwijs wel naar dezelfde film?”

De ‘menukaarten’ waaruit een school kon kiezen bij verbetering van de basisvaardigheden, die nu interventiekaarten heten en die inzichtelijk

Frustrerend, vindt Wubben, hoe het nu geregeld is. “In mei moet ik weten wat voor volgend schooljaar de subsidiestroom is. Daar bouw ik de formatie op. Mijn financieel directeur zegt nu al dat ik teveel mensen in dienst heb. Dat kan nog vanwege een restant van de NPO-gelden, maar daarna is er waarschijnlijk onvoldoende geld om ze te behouden. Misschien komen er tegen de zomervakantie nog gelden, maar dat is simpelweg te laat. Alsof de overheid niet weet dat het onderwijs met een ander kalenderjaar werkt. Tegen de zomervakantie heb ik die medewerkers al moeten laten gaan. Mijn teamleden moeten weten waar ze volgend schooljaar aan toe zijn. En ik kan ze nog geen enkele zekerheid bieden.”

Code paars

Dat de politiek allerlei incidentele programma's inzet, komt volgens Van der Vijver doordat maatschappelijke problemen steeds weer tot een taak

“Je hebt rust en regelmaat nodig om goed onderwijs te kunnen bieden”

maken voor welke interventies je kunt kiezen, waren Wubben een doorn in het oog. “Er gaat van die kaarten een belerende toon uit. Op de bijeenkomst van het ministerie van Onderwijs kreeg ik uitleg van iemand die geen idee had wat het betekent om met een ingewikkelde populatie te werken zoals wij die op onze school hebben. Ik had gerichte vragen over de kaarten, ze leken me voor mijn school niet erg geschikt. Maar daar had die expert van het ministerie geen antwoord op. Die wist gewoon niet waar ik het over had.”

van het onderwijs worden gemaakt. “Je kan het zo gek niet bedenken, of er speelt iets actueels waar wij in het onderwijs iets mee moeten”, zegt hij. “Dat levert mij soms vlekken in mijn nek op. Het zou goed zijn als er eens een maatschappelijk gesprek wordt gevoerd over wat je mag verwachten van een reguliere basisschool. Wat is de taak van het onderwijs? Ja, techniek is belangrijk, maar meer bewegingsonderwijs ook. Steeds is het weer laveren tussen al die belangen en wensen. Doordat de overheid om de zoveel tijd iets over de schutting

Jan-Willem van der Vijver schooldirecteur

Marjo Dethmers AVS Ledenraad en interim-schoolleider

“Ik maak me grote zorgen. Het is niet code rood, maar code paars”

goot, ben je vooral bezig met incident-management. Terwijl je juist rust en regelmaat nodig hebt om goed onderwijs te kunnen bieden.”

Wubben onderschrijft dat. “In Den Haag-West is het de bedoeling dat alle scholen weer gaan schoolzwemmen. Maar wanneer dan? En wie gaan dat uitvoeren? Kom nou eens een keer met een masterplan voor de lange termijn.”

Schoolleiders doen er volgens Van der Vijver goed aan om binnen hun school

radicale keuzes te maken. “Maak keuzes in wat je doet en vooral in wat je niet doet. Kijk je naar het gemiddelde jaarplan van een school, dan raak je vermoeid door alle ambities. Ik doe dat bewust anders. Mijn twee scholen hebben elk een jaarplan van één A4tje. We doen wat we kunnen en doen dat zo goed mogelijk. Daarom vergaderen we effectief en zo min mogelijk, en gebruiken daarvoor het instrument van Stichting Leerkracht.”

Interim-schoolleider Marjo Dethmers van de Ledenraad hoopt op actiebereidheid onder haar collega's. “Ik maak me grote zorgen. Het is niet code rood, maar code paars. Op sommige scholen doen we kinderen op dit moment ernstig tekort, doordat we ze niet structureel het onderwijs kunnen bieden dat ze nodig hebben. Dáár wil ik mee bezig zijn, met goed onderwijs. Maar ik ben ondertussen meer een boekhouder. De tijd en energie die ik kwijt ben aan het aanvragen en verantwoorden van middelen, wil ik stoppen in het leiding geven aan een schoolteam. Ik hoop dat we elkaar als schoolleiders eens opzoeken. We hebben allemaal dezelfde uitdaging en dezelfde zorgen. Dat mogen we best wel eens duidelijk maken door met elkaar naar het Malieveld te gaan.”

Heb jij goede ideeën wat AVS nog meer zou kunnen doen om meer structurele gelden te realiseren? Mail je ideeën naar Lianne ter Steeg: l.tersteeg@avs.nl

